

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ива Тешић, Модернизам Јосипа Кулунџића: есејистичко и прозно стваралаштво

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовao комисију
 2. октобар – 5. октобар 2020. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду
2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
 - др Бојана Стојановић Пантовић, редовни професор за ужу научну област Српска књижевност и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 30.08.2004. године, Филозофски факултет, Нови Сад, **председник комисије**;
 - др Жељко Милановић, ванредни професор за ужу научну област Српска књижевност и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 12.7.2018. године, Филозофски факултет, Нови Сад;
 - др Бојан Чолак, виши научни сарадник за ужу научну област Српска књижевност 20. века, 23.3.2020. године, Институт за књижевност и уметност, Београд;
 - др Бојан Јовић, научни саветник за ужу научну област Општа књижевност са теоријом књижевности, 27.3.2013. године, Институт за књижевност и уметност, Београд, **ментор 2** и
 - др Ивана Живанчевић Секеруш, редовни професор за ужу научну област Српска књижевност и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 2.2.2010. године, Филозофски факултет, Нови Сад, **ментор 1.**

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:

Ива, Гојко, Тешић

2. Датум рођења, општина, држава:

21.3.1986. године, Земун, Република Србија

3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив

Филолошки факултет, Српска књижевност и језик са општом књижевношћу, професор српског језика и књижевности

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија

2014, Језик и књижевност (модул књижевност)

5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:

/

6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:

/

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Модернизам Јосипа Кулунџића: есејистичко и прозно стваралаштво

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страна, поглавља, слика, шема, графика и сл.

Поред обавезних елемената докторске дисертације (резиме, кључне речи, садржај, извори, литература), дисертација садржи и грађу за библиографију (183–207), прилоге (208–226) и примере аутографа из романа *Лунар* (245–265). Посебна поглавља су Уводна разматрања (1–6) и Закључак (179–182), док је текст са резултатима истраживања подељен на две целине и укупно девет поглавља, у оквиру којих се налазе мање целине. Прва

целина посвећена је прозном опусу (првих шест поглавља), а друга есејистичком дискурсу (последња три поглавља) Јосипа Кулунџића. Прво поглавље односи се на једини публикован Кулунџићев роман *Лунар* (7–39), друго сагледава одјеке мистицизма у пишевој прози с почетка двадесетих година XX века (40–55), треће се тиче Кулунџићевог односа према социјално ангажованој књижевности (56–63), четврто у фокус поставља Кулунџића као социјално ангажованог писца (64–108). Следе поглавља о теми смрти (109–132) и никада реализованој књизи *Роман о тузи* (133–140). Након тога, у оквиру другог дела, Кулунџићева есејистичка мисао анализира се најпре у оквиру поглавља посвећеног новој уметности (144–156), потом кроз есеје и манифесте о драмском стваралаштву (157–167) и на крају кроз књижевне теме Јосипа Кулунџића (168–178).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Иве Тешић састоји се из два дела подељена у девет поглавља, у оквиру којих се налазе мање целине.

У уводном делу дисертације пружа се кратак осврт на основну проблематику истраживања. Кандидаткиња указује на непрепознавање Јосипа Кулунџића као прозног и есејистичког писца у готово свим историјама књижевности, енциклопедијама и приручницима, и поред тога што је роман *Лунар* публикован у едицији „Албатрос“, у којој су штампана нека од највећих дела авангардне књижевности. Поред тога, Ива Тешић указује на непостојање литературе о овом аутору мимо његовог драмског књижевног опуса и неколико критичких приказа, који су више пратили појављивање романа *Лунар* него што су представљали праве анализе овога дела.

Прво поглавље „*Лунар* – романијерско остварење Јосипа Кулунџића“ у фокус поставља до данас једини публиковани пишев роман. Након осврта на рецепцију романа *Лунар*, Ива Тешић се усредсређује на препознавање елемената суматраизма у датом роману, те на везу Кулунџића и Црњанског, али и на успостављање односа романа *Лунар* с духом епохе уопште. Особеност пишевог приповедног опуса истакнута је говором о жанровској полифонији, као и указивањем на примену основних Кулунџићевих програмских начела у роману. Посебно су занимљиви и значајни делови доктората у којима се уочава веза између прозног, драмског и есејистичког стваралаштва датог периода.

У другом поглављу „Одјаци мистицизма у Кулунџићевој прози с почетка двадесетих година“ кандидаткиња успоставља однос пишевог романијерског рада с његовим осталим приповедним текстовима, што је прва анализа тога типа како у српској тако и у хрватској култури. Од укупно четрдесетак Кулунџићевих кратких прича, Ива Тешић издваја оне у којима препознаје обресе мистицизма, те испитујући сличности и разлике међу текстовима, успоставља везе међу њима. Управо идући тим правцем, кандидаткиња идентификује причу која је представљала архитектуре романа *Лунар*.

У трећем поглављу „Јосип Кулунџић и социјално ангажована књижевност“ анализирана је полемика Јосипа Кулунџића и Милоша Црњанског. Осветљавајући позиције учесника, уједно се пружа значајан увид у трендове који се успостављају на

пољу књижевности тога периода, закључујући да је Кулунцићев однос према социјално ангажованој уметности био у потпуном сагласју с оновременим доминантним дискурсом.

Ово поглавље заправо је само увод у наредно, четврто насловљено „Јосип Кулунцић као социјално ангажовани писац“, у којем Ива Тешић минуциозном анализом тематско-мотивског пишчевог корпуса издваја основне карактере, теме и мотиве, али и нарративне поступке у пишчевој међуратној прози. Настојање да се проникне у основне Кулунцићевог прозног поетичког модела и да се дати поетички модел опише, први је покушај тог типа.

Поглавље „Тема смрти у Кулунцићевој прози“ посвећено је Кулунцићевим промишљањима и различитим видовима концептуализације, односно релативизације феномена смрти. Овај тематски корпус није искључиво везан за смрт као егзистенцијални крај, већ обухвата и проблематизовањ идеолошких конструкта, као и питања вечног живота и могућих преимућстава које би могао донети научни прогрес. Посебно се занимљивим чини запажање како Кулунцићева утопија није сан о савршено устројеном друштву – аутор сумња у сваки облик идеолошких креација „на срећу човечанства“, као и „усрећитељских“ концепција – стога смрт постаје Кулунцићева „обећана земља“.

Поглавље под насловом „Сегменти нереализованог романа *Књига о тузи* – туга као тема Кулунцићеве прозе“ бави се трима објављеним причама из најављеног, а никад реализованог романа, упућујући на њихову тематско-мотивску подударност.

Поглавље насловљено „Есејистички дискурс Јосипа Кулунцића у двадесетим годинама“ усмерено је на опис и анализу Кулунцићевог есејистичког рукописа. Из обимног есејистичко-критичког дискурса (махом позоришних и музичких критика), кандидаткиња се определила за анализу Кулунцићевих текстова објављиваних током двадесетих година, међу којима су радови на тему уметности уопште (најважнији и најобухватнији есеј тог типа јесте „О умјетности“), затим драмске уметности, укључујући и ауторове књижевно-критичке приказе. Програмско-манифестативни текстови посвећени такозваној новој драми (превасходно експресионистичкој, у оквиру које је Кулунцић дао свој највећи допринос) посматрају се као важан сегмент, у коме се не откривају искључиво погледи на драмско стваралаштво, већ и Кулунцићеве поетичке специфичности, ауторов уметнички *credo*. Посебну вредност овог поглавља чине

текстови синтетичког типа, који се баве и теоријским и историјским феноменима уметности уопште (пре свега се мисли на студију „О уметности“, која је и најцеловитији Кулунџићев програмски „пројекат“, у коме се запажају пишчева поимања уметничке праксе у најширем значењу те речи). У својим тумачењима есеја о уметности (претежно о ликовној), кандидаткиња указује на кључну тезу о Кулунџићевом поетичком оквиру, који сам аутор дефинише као симболизам (појам који није користио као одредницу за уметнички правац настао на прелому XIX и XX век, већ као надређени појам, односно суштинско обележје уметничке праксе). Такође у кратким аналитичким увидима у Кулунџићеве текстове из двадесетих година, указано је на стваралачке и поетичке доминанте (нова уметност, нова драма, „чиста драматика“, „мистика и нова уметност“, „експресионистичко сликарство“ итд.) које овог аутора сврставају у шири контекст српског и хрватског модернизма двадесетих година.

Аналитички осврт на есејистичко-критички дискурс о модернистичким темама кандидаткиња затвара освртом на активизам у контексту покрета социјалне литературе (коју Радован Вучковић такође одређује као посебан тип авангардне стваралачке праксе). Три целине овог сегмента о есејистичко-критичком дискурсу („О новој уметности или о синтетизму и синестезији“, „Есеји и манифести о драмском стваралаштву“ и „О књижевним темама...“) својеврсни су поетички оквир за разумевање Кулунџићевог модернизма (или, речено Кулунџићевим речима – симболизма).

У закључном поглављу сажимају се резултати и циљеви докторске дисертације, који се пре свега односе на потребу за ревалоризацијом комплетног књижевног опуса Јосипа Кулунџића, и препознавањем Јосипа Кулунџића као значајног прозаисте и есејисте у хрватској и српској књижевној историографији.

Тој намери у прилог требало би да допринесе и сачињена библиографија овог свестраног аутора, која је приложена као засебно поглавље – „Грађа за библиографију Јосипа Кулунџића“.

У последњем поглављу под насловом „Прилози“ увршћени су документи који, сваки на различит начин, употпуњује слику о овом свестраном ствараоцу. Реч је о четири прилога: „Аутобиографија 1926“ (текст који, поред духовитих осврта на биографске детаље, јесте и вид Кулунџићеве „презентације“ публици; посебно важан у поетичком смислу јесте сам крај, у коме аутор дефинише сопствене стваралачке

опсесије и узор); „Биобиблиографски подаци“ (приложени ради указивања на својеврсну неправду према овом писцу, који је препознатан искључиво као драмски и позоришни стваралац, али не и као есејиста, теоретичар уметности и прозни писац); прилози о стварању Друштва југословенских књижевника јесу документи о једном пројекту који никада није остварен, а чији је идејни творац, између осталих, био и Јосип Кулунџић); „Полумесечник *Пламен*“ јесте полемички текст усмерен против Крлеже, којим је започело и трајно непријатељство између ова два књижевника; последњи прилог представљају примери аутографа Кулунџићевог романа *Лунар* (дати су: насловна страна, мото романа, уводне стране сваког поглавља и странице које сведоче о неподударностима између писане и штапане верзије романа).

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Рад „Обриси суматраизма у *Лунару*“ прихваћен је за објављивање у научном часопису *Књижевна историја* (М24). Кандидаткиња је приложила потврду о објављивању.

Рад „Рецепција романа *Лунар*“ прихваћен је за објављивање у научном часопису *Наслеђе* (М24). Кандидаткиња је приложила потврду о објављивању.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

И поред многобројних студија које у средиште постављају драмска дела Јосипа Кулунџића, до сада није обављено ниједно систематско проучавање прозног и есејистичког књижевног стваралаштва овог аутора. Дисертација „Модернизам Јосипа Кулунџића: есејистичко и прозно стваралаштво“ представља важан допринос историји проучавања како српске тако и хрватске књижевности, јер указује на до сада неистражен и маргинализован корпус Кулунџићеве књижевне делатности. Резултати дисертације уочавају се пре свега у осветљавању Кулунџићеве стваралачке делатности која је у историји књижевности прећутана и скрајнута, затим у систематизацији и интерпретативним увидима у тематско-мотивске доминанте прозних и есејистичких радова, а као посебан допринос издваја се сачињена библиографија дела Јосипа Кулунџића.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидаткиња је показала не само способност да се под менторским руководством одлично сналази у литератури и да успешно обликује своје научно истраживање већ и да сасвим самостално и оригинално поставља и решава сложене проблеме, уз критички и коректан однос према постојећој литератури. Стога њена дисертација несумњиво представља новину у литератури о српској и хрватској прози двадесетих и тридесетих година XX века.

Комисија позитивно оцењује начин приказа и тумачења резултата истраживања.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

ДА

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

ДА

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Докторска дисертација Иве Тешић *Модернизам Јосипа Кулунџића: есејистичко и*

прозно стваралаштво представља оригиналан допринос науци о књижевности не само што по први пут даје одговоре на проблеме односа пишчевог романијерског рада с његовим осталим приповедним текстовима и што мапира њихов поетички модел, већ и зато што ревалоризује целокупан књижевни опус Јосипа Кулунџића представљајући га као значајног прозаисту и есејисту у хрватској и српској књижевности.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

НЕМА НЕДОСТАКА

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација кандидаткиње Иве Тешић под називом *Модернизам Јосипа Кулунџића: есејистичко и прозно стваралаштво*, прихвати и да се одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

проф. др Бојана Стојановић Пантовић,
председник комисије

проф. др Жељко Милановић,
члан 1

др Бојан Чолак, виши научни сарадник
члан 2

проф. др Ивана Живанчевић Секеруш,
ментор 1

др Бојан Јовић, научни саветник
ментор 2

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.